

Kočevski gozdarji v gozdovih dežele Hessen

Anton PRELESNIK*

Junija lani smo štirje gozdarji iz GG Kočevje (Prelesnik, Andoljšek, Hartman, Vilhar) vrnili obisk nemškimi gozdarjem, ki so bili na obisku v Sloveniji jeseni l. 1987. Povabljeni smo bili v tisoč kilometrov oddaljeno deželo Hessen, tri druge skupine slovenskih gozdarjev pa so potovale v druge zahodnonemške dežele.

V Marburgu smo se v nedeljo pozno popoldne oglasili pri upokojenem, vendar še zelo dejavnem gozdarju dr. Hassenkampu, ki nas je nato štiri dni od jutra do večera vodil iz gozda v gozd, kot je to že kar običaj na gozdarskih ekskurzijah. Kot posebnost omenjam dejstvo, da so nam nemški kolegi plačali vse stroške bivanja in prevoza.

Dežela Hessen leži med pogorjema Weser-Bergland in Schwarzwaldom. Je značilna valovita, s polji, travniki in gozdovi pokrita pokrajina. Največje mesto, ki smo ga videli, je bilo staro univerzitetno središče Marburg, ki je pobrateno z našim Mariborom. Ker je vojna prizanesla temu predelu, so mesta in vasi ohranila značilno arhitekturo predalčne gradnje. Stare hiše in cele predele skrbno vzdržujejo, kar gotovo ni poceni, vendar pa ohranja duh časa in kulturo naroda.

Dežela Hessen ima 872.000 ha gozdov (gozdnatost je 41,3-odstotna), v katerih je 45 % listavcev (največ v vsej Zahodni Nemčiji). Državnih gozdov je 40 %, občinskih 35 % in zasebnih 25 %. Lesna zaloga znaša v povprečju 250 m³/ha, prirastek 7 m³/ha, etat 6,8 m³/ha, sečnja pa 38 milijonov m³, kar je vredno 450 milijonov DM. 46 % gozda je ogroženega, izumira pa 12 % gozda. Z ogroženostjo gozdov zaradi emisij in divjadi imajo podobne probleme kot pri nas.

Bivali smo v hiši revirnega gozdarja v majhnem mestecu Rauschenbergu, dr. Hassenkamp pa nas je vodil po različnih

gozdnih upravah in njihovih gozdovih. Marsikaj je bilo drugačno od tistega, kar so nas učili, vendar je bila ta različnost utemeljena s praktičnim dolgoletnim delom in uspehi pri gospodarjenju z gozdom.

Obisk gozdne uprave v Lichu, ki upravlja zasebne gozdove, nas je prepričal o labilnosti smrekovih monokultur in drugačnih možnosti gospodarjenja z njimi. Gozdarski nadsvetnik g. Kuhl nam je prikazal obnovo od vetra in žleda prizadetih gozdov smreke z listavci. Sadijo bukev in hrast, saj za zaščito pred smradjo zadošča že nizka ograja. Gospodarijo malopovršinsko, pa so stroški manjši in dohodek večji od golosečnega sistema. Bukev daje do 70 % hlodovine in se prodaja na licitaciji, kjer so razponi v ceni za m³ 70–400 DM. Zanimivo je, da izbor nosilcev prepuščajo naravi, kar se kaže v slabo izraženem izbirnem redčenju. Kljub nemškim cenam iglavce poleti lupijo ročno v gozdu, kjer se ob hlodu srečujeta konj in radijsko vodeni traktor. Res pa je teren gladek, brez vsakih teren-skih ovir in strmin.

Popoldanski obisk gozdov državne gozdne uprave Butzbach pod vodstvom njenega upravnika dr. Stahl-Streita nas je presenetil z velikimi razsežnostmi bukev in hrastov. Ta velika drevesa so dokazovala, da je osnovno vodilo gospodarjenja vrednostni prirastek. Bukev goje do premera 70 cm in starosti 140 let, hrast pa do premera 90 cm in starosti 200 let. S sečnjo se vračajo pogosto.

Bogate izkušnje z bukvijo jih navajajo na potrpežljivost in celo uporabo prebiralnega načela (ne sistema) pri gospodarjenju z njo.

Gozdnogospodarski načrti za državne gozdove so zelo preprosti. Vpisi so stiskani računalniško in vsebujejo vse taksacijske podatke in gozdnogospodarske usmeritve. Karte v drugi knjigi so izdelane za vsak oddelek. Na prekrivajočih se folijah so vrisane spremembe in stanja sestojev. Vsaka

* A. P., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Kočevje, TOZD Gozdarstvo Rog, 61330 Kočevje, Roška 40, YU

drevesna vrsta ima svojo barvo, razvojne stopnje pa označujejo odtenki te barve. Uvajajo terenski računalnik, v katerega gozdar med delom na terenu vnaša vse podatke, ki jih ob koncu dneva sporoča centralnemu računalniku. Ker šele začenjajo, s tem še niso bili preveč zadovoljni.

Drugi dan smo si ogledovali uvajanje malopovršinskega gospodarjenja v gozdovih državne gozdne uprave Knüllwald. Lepo jim uspeva saditev bukve, med katero se praviloma naravno nasemeni hrast. Vedno si prizadevajo za večslojni sestoj, ker omogoča kopičenje lesnih zalog in preprečuje zapleveljenost tal.

Popoldne smo bili turisti. Ogledali smo si lovski muzej in mesto Melsungen. Mesto je bilo zanimivejše od muzeja, ki dokazuje le, kako zelo Nemci cenijo lov in vse, kar je z njim povezano. Naša ekskurzija je dosegla svoj strokovni višek tretjega dne z obiskom gozdov na področju gozdne uprave Schweinsberg. V treh zasebnih gozdovih je naš vodič dr. Hassenkamp gospodaril dvaintrideset let. Uvedel in dokazal je prednosti sonaravnega gospodarjenja takrat, ko so se še malokje v Evropi odločali zanj. Te gozdove sedaj vsak dan obiskujejo gozdarske ekskurzije, ker so vzor uvajanja sonaravnega gospodarjenja.

Čeprav so ti gozdovi zasebni, je lastništvo le zemljiškoknjižno, ker ni terenske razmejitve. To je seveda omogočilo uvedbo sproščene gospodarjenja, ker je lastnike zanimal le dohodek in ne gozdnogospodarski sistem. Od pričakovanih 100 DM/ha je lastnikom danes zagotovljen dohodek 300 DM/ha. Zanimive so izkušnje in misli dr. Hassenkampa, ki jih zaradi poenostavitve taksativno navajam:

- osnova gozdarskega dela je gojenje in ne pridobivanje, ki je samo del gospodarjenja z gozdom;

- gozdarsko delo zahteva veliko samokritičnosti, neprestano izpopolnjevanje in nepretrganost;

- vsako uvajanje novega, zlasti v gozdarstvu, rojeva nasprotnike;

- ekonomsko uspešna je le celostno obravnavana gozdna proizvodnja, kar se dobro pokaže pri primerjavi uspešnosti malopovršinskega in golosečnega sistema gospodarjenja (visokovredni sortimenti in maj-

hne izgube zaradi ujim nasproti malovrednim sortimentom in pogostim ujмам);

- drevesne vrste se v različnih podnebnih in v naravi pogosto obnašajo drugače, kot učijo učbeniki;

- manjši gozdni obrati so boljši, ker je ukrepanje lahko bolj intenzivno, predvsem pa je mogoče delati to, kar je potrebno, in ne, kar je predpisano;

- če je mladja veliko, ga ne more uničiti niti veliko divjadi;

- gospodarjenje z odpiranjem sklepa je neugodno, ker mladje brez zastora poškodujejo slana, mraz in vročina;

- manj intenzivni posegi so vedno boljši od intenzivnejših, ker nekaj ostane za popravni izpit;

- kar v sestoj prinese narava, je vredno negovati s pravo mero, saj je vsako mlado drevo narava testirala, zato naj ostane; to načelo naj velja tudi za mešanost in vrednostni prirastek;

- vzdrževanje gozdnega reda in vseh členov biocenoz je več vredno od vseh pasti za lubadarje (v teh gozdovih jih ni).

Veliko gornjih sklepov temelji na Backmanovih ugotovitvah (npr. vzgoja svetlobnih vrst pod zastorom) – tega dr. Hassenkamp zelo ceni, sicer pa našete predpostavke za nas niso odkritje. O tem ali onem bi seveda lahko razpravljali.

Dr. Hassenkamp zadnjih nekaj let gospodari s 300 ha velikim kmečkim gozdom, ker tudi kot upokojenec ne more mirovati. Narava se je že odzvala na nekaj njegovih odkazil, ki vodijo v sonaravni gozd. Pri tem niti ni pomembno, če so monokulture še dokaj mlade in bi jih po pri nas veljavnih merilih bilo še prezgodaj pomladiti.

Nekaj časa nam je ostalo še za ogled mesta Marburga, nato pa je sledilo uradno slovo od dr. Hassenkampa in njegove prijazne soproge.

Zjutraj smo se poslovili še od našega gostitelja, g. Henninga in se polni vtisov napotili proti daljnemu domu. V deželi, ki velja za trdnjav golosečnega monokulturnega gospodarjenja, smo se srečali z uveljavljenim malopovršinskim sonaravnim gospodarjenjem; in to tam, kjer je ekonomska učinkovitost gibal vsa gospodarjenja. Uspehi teh nemških gozdarjev so prepričljivi in nam potrjujejo pravilnost usmeritve

slovenskega gozdarstva, ki pa je vse preveč odvisno od netržno naravnane gozdpodarstva. Danes ni veliko razlike med ceno hloda za luščenje ter žagovcem in samo upamo lahko, da bo kdaj drugače – k sreči drevje raste počasi. O malopovršinskem gospodarjenju v naših gozdovih zato ne sme odločati zgibni traktor, ampak v gozdu delujoči gozdar, ki ima smisel za gozd in celostno gozdno proizvodnjo. Biti mora gozdarski idealist, še posebej v današnjih razmerah, pa vendar naravnan v kar

najbolj pridobitno gospodarjenje.

Prepričali smo se o veliki strokovni koristi le nekajčlanske ekskurzije gozdarjev. Stiki majhne skupine so tesnejši, intenzivnejša je izmenjava misli in več se da videti na terenu.

Pot v svet nam potrdi pravilnost našega dela, česar s primerjavami med gozdnimi revirji ne moremo ugotoviti. Občasno potrjevanje je nujnost, sicer postanemo malodušni.

Oxf.: 425.1:425.3:48:903

Ugotovitve, predlogi in sklepi Izvršnega sveta SRS

Izvršni svet Skupščine SR Slovenije je na 150. seji dne 2. februarja 1989 ob obravnavi Poročila o umiranju gozdov in o možnostih za zagotavljanje sredstev za ohranitev gozdov sprejel naslednje ugotovitve, predloge in sklepe.

A. UGOTOVITVE

1. V Sloveniji smo začeli sistematično raziskovati propadanje gozdov zaradi onesnaževanja ozračja že v letu 1969. Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije je v sodelovanju z gozdnogospodarskimi organizacijami prvi popis poškodovanosti drevja v slovenskih gozdovih izvedel leta 1985 in ga v letu 1987 ponovil. Za ugotavljanja poškodovanosti gozdnega drevja je Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije modificiral metodo ECE (United Nation Economic Commission For Europe) in daje rezultate, ki so primerljivi z rezultati drugih evropskih držav.

Skupaj z VTOZD za gozdarstvo Biotehniške fakultete, Splošnim zduženjem gozdarstva Slovenije, Samoupravno interesno skupnostjo za gozdarstvo Slovenije in republiškimi upravnimi organi, pristojnimi za gozdarstvo in varstvo okolja, se Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije aktivno vključuje v jugoslovanske in medna-

rodne aktivnosti proučevanja propadanja gozdov. Njegovo metodo je Zvezni komite za kmetijstvo sprejel za ugotavljanje poškodovanosti gozdnega drevja tudi za ostale republike v Jugoslaviji, sodeluje pa tudi z OZN, Alpe-Jadran, AGREALP, Donauländern, IUFRO, CIPRA in z raziskovalnimi inštitucijami evropskih držav.

Močno onesnaženo okolje je osnovni vzrok propadanja gozdov, hkrati pa postaja tudi odločilni zaviralni dejavnik pri gospodarjenju z njimi. Zato je odpravljanje onesnaževanja okolja, zlasti vzrokov zanj, temeljni pogoj, ki ga je treba izpolniti, da bi lahko racionalno in uspešno gospodarili z gozdovi in jih ohranili kot dobrino splošnega pomena. Sanacijski ukrepi, ki jih sedaj izvajajo gozdnogospodarske organizacije, lahko le upočasnjujejo proces propadanja gozdov.

2. Funkcije gozdov kot dobrine splošnega pomena so ogrožene, zato je ogroženo uresničevanje pogojev iz 3. člena zakona o gozdovih, ki so:

- trajnost gozdov in njihovih funkcij,
- naraščanje prirastka in odnosov,
- medsebojna usklajenost gojenja in izkoriščanja,
- trajna in racionalna regeneracija gozdov in